

BORÇLAR HUKUKU GENEL HÜKÜMLER FİNAL SINAVI
(TEK NUMARALI ÖĞRENCİLER)
CEVAP ANAHTARI

Olay I:

A Şirketi ile R Reklam ve Organizasyon Şirketi arasındaki 10 Mart 2016 tarihli sözleşme gereğince R Şirketi ulusal televizyon kanallarında yayınlanmak üzere A Şirketi için 1 yıl süresince 3 reklam filmi çekip TV kanallarında yayınlanmasını sağlayacak ve yine 1 yıl süre ile şehirdeki billboardlarda (ilan tahtalarında) şirketin tanıtımını yapacaktır. A Şirketi ise 16 Mart 2016 tarihinde 500.000-USD ve işin sonunda 250.000-USD olmak üzere toplam 750.000- USD ödeme yapacaktır. Sözleşmenin 13. maddesine göre "R Şirketi, uygun fırsatlar ortaya çıkması durumunda TV kanallarıyla yayım konusunda anlaşır, fazladan 2 farklı reklam filmi daha çekecektir. Bu ilave işler için R Şirketine ayrıca ücret ödenecektir. Reklam ve tanıtım için başka fırsatlar çıkması durumunda karşılıklı mutabakatla yeni filmler ve tanıtımlar yapılabilir." Sözleşmenin 14. maddesine göre, "R Şirketi'nin üstlendiği yükümlülükler aykırı davranması, reklam ve tanıtım işlerini yapmaması ya da gereği gibi yapmaması hallerinde kusur ve zararın ispatı aranmaksızın ve zarara mahsup edilmemek üzere R Şirketi, A Şirketi'ne 1.000.000-USD cezai şart ödemeyi kabul ve taahhüt eder." A Şirketi'nin borçları için ticaretle uğraşan Bay K kefil olmuştur. R Şirketi piyasaya olan borçları nedeniyle F Faktöring Şirketi'nden 700.000-USD kredi kullanmış ve bu borca mahsuben A Şirketi'nden olan doğmuş doğacak bütün alacaklarını F Faktöring Şirketi'ne devretmiştir. Bir süre sonra R Şirketi'nin billboard tanıtımlarında yeterince etkili olamadığı anlaşılınca, taraflar bir araya gelip S Tanıtım Şirketi ile de mutabakata vararak, R Şirketi'nin borçlarından yalnızca şehirdeki billboardlarda tanıtım yapılması borcunu, R Şirketi ile S Tanıtım Şirketi'nin birlikte yerine getirmeleri hususunda anlaşmışlardır.

1. A Şirketi'nin 16 Mart 2016 tarihinde 500.000- USD ödememesinin hukukî sonucu nedir? Bu durum karşısında R Şirketi hangi taleplerde bulunabilir?

A Şirketi; alacaklının ifayı kabule hazır olduğu, ifası mümkün, muaccel borcunu ifa etmemiştir. Olayda borcun ifa edileceği günü taraflar aralarında kararlaştırdıklarından belirli vade bulunmaktadır ve ayrıca bir ihtara gerek olmaksızın A Şirketi 16 Mart 2016 tarihinde borçlu temerrüdüne düşer. Bu borç, bir yabancı para borcudur. R Şirketi, A Şirketinden aynen ifa yanında, temerrüt faizi talep edebilir. Temerrüt faizi oranı; sözleşmede daha yüksek faiz kararlaştırılmadıkça, Devlet Bankalarının ABD Doları üzerinden açılmış bir yıl vadeli mevduat hesabına ödediği en yüksek faiz oranıdır. Alacaklı, temerrüt faizi ile karşılanmayan bir zararının varlığını ve miktarını ispatlayarak aşkın zararın tazmini talebinde de bulunabilir. Ayrıca aynen ifa kaydının bulunmaması hâlinde; alacağın aynen veya vade ya da fiilî ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parası ile ödenmesini seçme hakkı da alacaklıya geçer. Olayda karşılıklı sözleşmeden doğan karşılıklı edimlerin birinin ifasında temerrüt olduğundan; alacaklı borçluya uygun süre vererek veya hâkime verdirterek, sözleşmeden dönerek, olumsuz zararının karşılanmasını veya aynen ifa talebinden vazgeçerek olumlu zararının karşılanmasını isteyebilecektir.

2. Olayda kararlaştırılan cezai şart türünü belirterek, "kusur ve zararın ispatı aranmaksızın ve zarara mahsup edilmemek üzere" şeklinde bir sözleşme hükmünün geçerli olup olmadığını gerekçesiyle belirtiniz.

Olayda ifadan ayrı istenen (seçimlik) cezai şart vardır (TBK 179/İ). Sözleşmede aksine hüküm olmadığından, alacaklı ya borcun aynen ifasını ya da hiç ya da gereği gibi ifa etmeme için kararlaştırılan bu cezai şartı isteyebilir. Cezai şartı talep ettiğinde, kural olarak, bu ceza, olumlu zarar tazminatı yerine istenir. Ancak sözleşmede, hem zararın tazmininin, hem de ceza tutarının birlikte istenebileceği kararlaştırılmıştır. Hukuken bu tür bir anlaşma geçerlidir. Zira TBK. m. 180/ İ'e göre alacaklı hiçbir zarara uğramamış olsa bile, kararlaştırılan cezanın ifası gerekir ve bu düzenleme cezai şartın zararın miktarından yüksek olabileceğini göstermek suretiyle hem tazminatın hem de cezai şartın talep edilmesine ilişkin anlaşmalara olanak tanır. Diğer taraftan kural olarak, borca aykırılık nedeniyle sorumluluk için borçlunun kusursuzluğunu ispat edememiş olması gerekir. Bu bağlı olarak cezai şartın talep edilmesi borçlunun kusurlu olmasına bağlıdır. Ancak bu düzenleme yedek hukuk kuralı niteliğinde olup kusur olmasa bile borca aykırılıktan ve dolayısıyla cezanın ödenmesinden sorumluluk sözleşme ile öngörülebilir.

3. a. Olayda R Şirketi'nin "borca mahsuben A Şirketi'nden olan doğmuş doğacak bütün alacaklarını F Faktöring Şirketi'ne devretmesi", devre konu alacak kalemleri dikkate alındığında geçerli bir devir midir? Yalnızca soru köküne cevap veriniz.

Alacağın devri bir tasarruf işlemidir ve geçerliliği, devredilen alacağın belirli veya belirlenebilir olmasına bağlıdır. Olayda 500.000 + 250.000 USD alacaklar doğmuş ve belirli alacaklardır. Yeni reklam yayımlanması hâlinde ayrıca bedel alınacağı hükmü de bir alacak hakkı imkânı verir. Ancak, bu alacağın miktarı belirli veya belirlenebilir değildir ve varlığı geciktirici koşula bağlıdır. Zira sözleşmedeki bu alacağın doğumu ve miktarı, gelecekte gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya (reklam ve tanıtımlar için yeni fırsatların çıkmasına) bağlıdır. Kural olarak, geciktirici koşula bağlı düzenleme, koşulun gerçekleştiği andan itibaren hüküm ifade eder (TBK 170). Genel olarak

hiçbir hukuki temeli bulunmayan doğmamış alacakların devri geçersizdir, ancak doğmamış alacakların bir hukuki (sözleşmesel) temeli bulunmakta ve beklenen hak niteliğinde belirlenebilir alacaklar söz konusu ise; bunların devri, tasarrufî işlem olarak da geçerli kabul edilmektedir. Olayda sözleşmenin 13. maddesindeki alacaklar beklenen hak niteliğindedir ve alacak miktarı da belirlenebilir olduğundan (ilişki çerçevesi ve sınırları belirli), bu temlik geçerlidir.

3.b. F Faktöring'e yapılan devrin geçerli bir devir olduğunu varsayarsak, F Faktöring devraldığı alacakların tahsili için A Şirketi'ne ve Kefil K'ya müracaat edebilir mi? Müracaat edebildiği kabul edilecek olursa, tahsilattan sonuç alamayan F Faktöring'in, ödediği 700.000- USD asıl alacak ve fer'ileri için kendisine alacak devreden R Şirketi'ne müracaat etmesi durumunda, R Şirketinin "F Faktöring'e bir borçlarının kalmadığı" şeklindeki savunması haklı olur mu? Kısaca gerekçesiyle belirtiniz.

Alacağın devri ile birlikte alacağa bağlı olan fer'i haklar, bu kapsamda kefalet de devralana kendiliğinden geçer. O sebeple F Faktöring K'yi takip edebilir. Olayda ivazlı bir temlik bulunmakla birlikte, borca mahsuben yapıldığından, ifa uğruna bir temlik vardır. İfa uğruna temliklerde temlik edilen alacak tahsil edildiği miktarda borç sona erer. Olayda tahsilat yapılamadığına göre borç sona ermediğinden, R Şirketi hâlâ sorumludur ve bu sebeple borcun kalmadığı yolundaki savunması haklı değildir. F Faktöring tahsil için tüm gerekli girişimlerde bulunmuş olması kaydıyla; bu durumda devreden R Şirketine karşı, kredi olarak verdiği 700.000 USD'nin geri ödenmesi için borçlu temerrüdü hükümlerine başvurulabilir.

4.A Şirketi, TV kanallarında yayınlanması gereken reklam filmlerinin yayınlanmaması nedeniyle tazminat ve/veya cezai şart taleplerini R ve S Şirketlerinden müteselsilen talep edebilir mi? Kısaca ve gerekçesiyle açıklayınız.

Sözleşmenin tarafı R Şirketi TV kanallarında reklam filmlerinin yayımlanmasından ve billboard tanıtımlarının yapılmasından sorumludur. S Şirketi ise sadece billboard tanıtım borcuna, R şirketi yanında katılmıştır. Borca katılan S Şirketi, billboard tanıtım borcundan, asıl borçlu R Şirketi ile birlikte müteselsilen sorumlu olur (TBK 201). Borca katılan, sözleşmeye katılmadan farklı olarak, sözleşmenin tarafı haline gelmez. Somut olayda A Şirketi, R Şirketi ve S Şirketi arasındaki üçlü bir anlaşma (consensus), S Şirketinin sözleşmeye taraf olması iradesini içermemekte, yalnızca sözleşmedeki borçlardan birisine katılma iradesini ortaya koymaktadır. Olayda S Şirketinin borca katılma nedeniyle kanundan doğan müteselsil sorumluluğu, sadece billboard tanıtımlarının yapılması borcuna ilişkindir. Buna karşılık sözleşmeye katılma olmadığı için, A Şirketi reklam yayını yapılamaması yüzünden, S Şirketine başvuramaz.

Olay II:

İstanbul'da yaşayan A, Ankara'ya yapacağı bir iş seyahati için T otobüs firmasından 23 Ağustos 2016 tarihli ve 10:30 saatli sefere ilişkin 50 TL karşılığında bir bilet almıştır. Seyahat gün ve saati geldiğinde A, Ankara'ya gitmekten vazgeçmiştir. Söz konusu sefer sırasında ise, şoför Ş'nin kullandığı otobüs bir kaza yapmış, kazada yolculardan Y yaralanmış, Z ise hayatını kaybetmiştir. Kaza sonrasında Y üç ay süre ile hastanede tedavi görmüştür.

1. A'nın Ankara'ya yapacağı seyahatten vazgeçerek, bilet aldığı otobüs seferine katılmamasının hukukî sonuçları nelerdir?

T otobüs firması A'yı 23 Ağustos 2016 tarihli ve 10.30 saatli seferle Ankara'ya taşımayı taahhüt etmiştir. Bu borcun ifa zamanı, ifanın yapılabileceği yegâne zaman parçasıdır. Zira geçen zamanın geriye getirilmesi mümkün değildir. Bu zamanın geçmesi ifa imkânsızlığı yaratır. Bu ifa imkânsızlığına, seyahatten vazgeçen A sebebiyet verdiği için olayda alacaklıdan kaynaklanan bir ifa imkânsızlığı vardır. Alacaklıdan kaynaklanan ifa imkânsızlığında, borç sona erer. Buna karşılık T otobüs firması A'den kendi alacağını talep edebilir. Ancak T otobüs firmasının, kendi borcundan kurtulduğu için yaptığı tasarrufları, bu sayede ettiği kazançları ve kötüniyetle elde etmekten kaçındığı kazançları kendi alacağından indirmesi gerekir.

2. Otobüs kazası sonucunda Y'nin yaralanmasından ve Z'nin ölümünden kimler, hangi hukukî sebeplerle sorumludur?

Kazaya sebebiyet vererek, Y ve Z'nin kişilik haklarını ihlâl eden Ş, Y ve Z'ye karşı hukuka aykırı fiilde bulunmuştur. Bu hukuka aykırı fiil, Y'nin yaralanması ve Z'nin ölümü şeklinde zarara yol açmıştır. Hukuka aykırı fiil ile bu zarar arasında uygun nedensellik bağı da mevcuttur. Kusurlu olması hâlinde Ş, haksız fiili nedeniyle sorumludur. Yine olayda Y'nin yaralanmasına ve Z'nin ölümüne karayollarında motorlu taşıt işletilmesi sebebiyet vermiştir. KTK. m. 85/ l'e göre; bir motorlu aracın karayollarında işletilmesi sırasında bir kimsenin ölmesi veya yaralanması sebebiyle ortaya çıkan zararlarla bir eşyaya verilen zararlardan motorlu aracın işleteni sorumludur. Motorlu taşıt işleteni ise motorlu taşıtın sahibi veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görünen, aracın uzun süreli kiralama, ariyet ve rehni gibi hâllerde kiracı, ariyet alan ve rehin alandır. Olayda T otobüs firması, aracın maliki olup, işleten sıfatıyla sorumludur. Ayrıca yolcularla T otobüs firması arasındaki taşıma sözleşmesinden doğan taşıma borcunun kötü ifası nedeniyle de borca aykırılık hükümlerine dayanılarak tazminat istenmesi mümkündür. Bu noktada T otobüs firması ifa yardımcısı kullandığı için, kusursuz olarak borca aykırılıktan sorumludur. Son olarak T otobüs firmasıyla Ş arasında istihdam ilişkisi bulunduğundan, çalıştıran T otobüs firmasının çalışan Ş'nin bu çalışma

sırasında hukuka aykırı fiilleriyle verdiği zararlardan kusur aranmaksızın haksız fiil hükümlerine göre sorumluluğu bulunmaktadır (TBK. m. 66).

3. Otobüs kazasında yaralanma ve ölüm nedeniyle kimler hangi zararlarının tazminini hukukî sorumlulardan talep edebilir?

Y'nin yaralanması bedensel zarara uğramasına yol açmıştır. İsteyebileceği maddî zararın kapsamına iyileşmesi için yaptığı harcamalardan oluşan tedavî masrafları, üç ay çalışmaması nedeniyle uğradığı kazanç kaybı, çalışma gücünün azalmasından ya da yitilmesinden doğan kayıplar ile ekonomik geleceğinin sarsılmasından doğan kayıplar girmektedir. Y, yaralanması nedeniyle çektiği elem, acı ve ızdırap nedeniyle manevî tazminat da talep edebilecektir. Ağır bedensel zarar hâlinde zarar gören Y'nin yakınları da manevî tazminat talebinde bulunabileceklerdir. Olayda Z kaza sırasında hayatını kaybetmiştir. Bu nedenle ölüme yol açan hukuka aykırı fiil, vücut bütünlüğünü ihlâli nedeniyle bedensel zarara sebebiyet vermemiştir. Ölüm nedeniyle istenebilecek masrafların başında cenaze giderleri girmektedir. Bu harcamaların karşılanmasını kural olarak mirasçılar talep edebilecektir. Ancak bu harcamaları mirasçılardan başkası yapmışsa, bunun karşılanmasını isteme hakkı harcamayı yapan kişiye aittir. Ölen, bir kimseye fiilen sürekli ve düzenli bir şekilde bakmaktaysa ya da olayların olağan akışına göre ona bu tarzda ileride bakması kuvvetle tahmin ediliyorsa, destekten yoksun kalma tazminatıda istenebilecektir. Destek yoksun kalma tazminatını ölenin desteğinden mahrum kalan ve bu nedenle hayat düzeyinde düşme olan veya olacak bulunan kişiler isteyebilecektir. Yine ölüm nedeniyle acı, elem ve ızdırap duyan ölenin yakınları manevî tazminat isteyebilecektir. Söz konusu yakınlar, ölüm anına kadarki ilişkileri bakımından ölüm nedeniyle manevî tazminatı gerektirecek düzeyde acı, elem ve ızdırap duyan kişilerdir.